

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ КАДРІВ
ДЛЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару
(м. Харків, 29 травня 2015 року)

В и п у с к 6



СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ КАДРІВ
ДЛЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару
(м. Харків, 29 травня 2015 року)

Випуск 6

Харків
«Право»
2015

УДК 351.74
ББК 67.301.162
П68

Редакційна колегія:

С. Є. Кучерина (головний редактор), С. О. Гриненко,
І. М. Зеленська, В. Л. Соколкін, Д. І. Тарасенко, М. М. Юрлов

Матеріали друкуються в авторській редакції.
Редакція може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за їх зміст.

П68 **Правове** забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, м. Харків, 29 трав. 2015 р. / редкол.: С. Кучерина (голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2015. – Вип. 6. – 344 с.

ISBN 978-966-458-849-9

Збірник містить тези доповідей і виступів науковців, практичних працівників та курсантів, присвячених проблемам реформування правоохоронної системи, соціального захисту працівників правоохоронних органів, військовослужбовців, учасників АТО та осіб, звільнених з військової служби; проходження військової служби, забезпечення законності та відповідальності військовослужбовців; договірної роботи в Службі безпеки України; представництва інтересів СБ України та інших правоохоронних органів у судах; проблемним питанням правозастосовної діяльності, які виникають у практиці оперативних підрозділів та органів досудового розслідування; забезпечення інформаційної безпеки та боротьби з тероризмом й іншим питанням правового забезпечення оперативно-службової діяльності.

Для співробітників правоохоронних органів, науковців, викладачів, курсантів і студентів вищих юридичних навчальних закладів.

УДК 351.74
ББК 67.301.162

Адреса Інституту: 61002, м. Харків, вул. Миросицька, 71
Телефон/факс: (057)700-34-55
E-mail: ipuk.kharkov@gmail.com

ISBN 978-966-458-849-9

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2015
© Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України, 2015
© Видавництво «Право», 2015

ЗМІСТ

Кучерина С. Є.
ВСТУПНЕ СЛОВО 10

ДОПОВІДЬ

Настюк В. Я.
Феномен європейських військово-цивільних відносин: безпекові аспекти 12

**1. РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ
ТА СБ УКРАЇНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Марчук Б. М.
Реформування Служби безпеки України. Проблемні питання законодавчого забезпечення діяльності Служби безпеки України 17

Матюхіна Н. П.
Сектор безпеки України: до проблеми визначення шляхів та умов реформування 19

Капліна А. О.
Перспективи реформування Служби безпеки України 23

Салтиков С. М.
Правові питання діяльності Національного антикорупційного бюро України 26

Стешенко В. Д.
Проблеми реформування СБ України в контексті європейської інтеграції 33

Стрипко М. Я.
Міжнародне співробітництво як ключовий напрям оперативно-службової діяльності Служби безпеки України у контексті військової агресії Російської Федерації 38

Шило О. Г., Фомін С. Б.
Національне антикорупційне бюро України: орган з особливим статусом чи початок реформування системи органів досудового розслідування? 42

Щербина Л. І.
Щодо удосконалення критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів України 50

Юрлов М. М.
Щодо реформування системи правоохоронних органів України 54

з 19 листопада 2012 року: (офіц. текст). – К.: Паливода А. В., 2012. – 382 с. – (Кодекси України).

2. Капліна О. В. Проблеми застосування норм кримінального процесуального законодавства в умовах проведення АТО // Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 17 жовт. 2014 р. / редкол. : С. Є. Кучерина (голов. ред.), В. В. Федосєєв (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2014. – Вип. 6. – С. 46–51.

3. Карастельов В. А. Реалізація окремих норм Кримінального процесуального кодексу України в умовах проведення антитерористичної операції: проблеми, шляхи вирішення // Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 17 жовт. 2014 р. / редкол. : С. Є. Кучерина (голов. ред.), В. В. Федосєєв (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2014. – Вип. 6. – С. 51–54.

Філін Дмитро Віталійович

доцент кафедри кримінального процесу та оперативного-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ У СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

З дня набрання законної сили Кримінальним процесуальним кодексом України у досудовому провадженні, щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, почали використовуватися такі засоби отримання доказів, як негласні слідчі (розшукові) дії. З одного боку використання нових засобів доказування дозволило проводити ефективно розслідування перелічених злочинів, але, з іншого боку, проведення негласних слідчих (розшукових) дій призвело до утруднення захисту у цих провадженнях.

Відношення до негласних слідчих (розшукових) дій до сьогодні викликає неоднозначну їх оцінку з точки зору вдалості їх законодавчого закріплення, практики провадження та використання даних, що були отримані в ході таких дій, як кримінальних процесуальних доказів.

По-перше, відзначимо, що архетипіка глав 20 та 21 КПК доволі невдала. Справа у тому, що глава 20 має назву «Слідчі (розшукові) дії»,

тоді як глава 21 називається «Негласні слідчі (розшукові) дії». З точки зору теорії класифікації такий поділ слідчих (розшукових) дій є недопустимим. Слід зазначити, що поняття «слідчі (розшукові) дії» є поняттям родовим, яке, у свою чергу, включає в себе окремі види. Тому більш логічно було б назвати главу, що регулює проведення усіх слідчих дій, у тому числі й негласних, «Слідчі (розшукові) дії». Далі, ця глава повинна поділятися на наступні параграфи: 1. Загальні вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій; 2. Загальні вимоги до проведення гласних слідчих (розшукових) дій; 3. Гласні слідчі (розшукові) дії; 4. Загальні вимоги до негласних слідчих (розшукових) дій; 4 Негласні слідчі (розшукові) дії, пов'язані з втручанням у приватне спілкування; 5 Інші негласні слідчі (розшукові) дії. Таким чином буде зрозуміло, що родові поняття «Слідчі (розшукові) дії» включає два види слідчих дій: гласні та негласні.

Щодо першого виду слідчих дій то їхня гласність відрізняється від гласності судової (ст. 27 КПК). Сенс такої гласності у тому, що кримінальне провадження у судах усіх інстанцій здійснюється відкрито. Це так звана (використовуючи термінологію юридичної науки другої половини 19 – початку 20 сторіччя) зовнішня гласність. Гласність слідчих (розшукових) дій полягає у тому, що учасникам слідчої дії повідомляється, у якій саме слідчій дії вони приймають участь, також їм роз'яснюються процесуальні права та обов'язки. Учасники гласної слідчої дії мають бути присутні від початку і до кінця її проведення. По закінченні гласної слідчої дії вони ознайомлюються з протоколом цієї слідчої дії, та мають право робити зауваження щодо змісту протоколу. На відміну від гласних слідчих дій, негласні слідчі дії проводяться конспіративно. Конспіративність полягає у тому, що особи, які опинилися у сфері негласної слідчої дії, можуть не знати, що вони є її учасниками. Більш того, негласна слідча (розшукова) дія, може бути проведена відкрито, але негласно, коли особи, що проводять таку слідчу дію, навмисно створюють умови, щоб особа, яка присутня при негласній слідчій дії не зрозуміла, що у даний момент проводиться негласна слідча дія.

Порівняльний аналіз ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та глави 21 КПК дозволяє прийти до висновку, що, по суті, ціла низка оперативно-розшукових дій практично не відрізняється від негласних слідчих (розшукових) дій. Більш того, деякі оперативно-розшукові дії повинні приводитися за правилами проведення негласних слідчих дій, передбачених главою 21 КПК. На наш погляд, ситуація, що склалася, не є нормальною. Данні, які отримуються у спосіб, час, та

суб'єктами, які невідомі стороні захисту, утруднюють діяльність щодо захисту у кримінальному провадженні, виключаючи можливість спростування інформації, що була отримана у результаті негласних слідчих (розшукових) дій, або постановлення її під обґрунтований сумнів. Тільки надання стороні захисту та суду всіх документів, щодо провадження негласної слідчої (розшукової) дії, дозволяє стороні захисту та суду оцінити законність провадження негласної слідчої (розшукової) дії та сформулювати своє відношення до допустимості її протоколу як кримінального процесуального доказу.

Про важливість наведеної проблеми свідчить ухвала Апеляційного суду Київської області від 25 березня 2015 року (справа № 366/899/14-к кп/780/330/15 41) Суд констатував: «... як вбачається з матеріалів провадження, стороною обвинувачення не були надані суду будь-які дані, які б свідчили про те, що негласна слідча дія, а саме контроль за вчиненням злочину у формі оперативної закупки, здійснювалася на підставі постанови прокурора.

Ненадання постанови прокурора про здійснення негласної слідчої дії – контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки позбавило суд першої інстанції можливості перевірити правомірність дій працівників оперативного підрозділу». І далі: «Посилання прокурора на секретність зазначеного документа є безпідставними.

Відповідно до п. п. 5.1, 5.2, 5.9, 5.10. Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженої наказом Генеральної прокуратури України № 114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16.11.2012 постановою прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії та додатки до нього, протокол про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які містять відомості про факт та методи проведення негласної слідчої (розшукової) дії, а також відомості, що дають змогу ідентифікувати особу, місце або річ щодо якої проводиться або планується проведення такої дії, розголошення яких створює загрозу національним інтересам та безпеці, підлягають засекречуванню.

Засекречування таких матеріальних носіїв інформації здійснюється слідчим, прокурором, співробітником уповноваженого оперативного підрозділу, слідчим суддею шляхом надання на підставі Зводу відомостей, що становлять державну таємницю (Розгорнутих переліків відомостей,

що становлять державну таємницю), відповідному документу грифа секретності.

Після завершення проведення негласних слідчих (розшукових) дій грифи секретності МНІ щодо їх проведення підлягають розсекреченню на підставі рішення прокурора, який здійснює повноваження прокурора в конкретному кримінальному провадженні у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, з урахуванням обставин кримінального провадження та необхідності використання матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій як доказів після проведення таких дій, у випадку, якщо витік зазначених відомостей не завдасть шкоди національній безпеці України.

Таке рішення оформлюється постановою прокурора, який здійснює повноваження прокурора в конкретному кримінальному провадженні у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, що погоджується керівником прокуратури.

Постанова прокурора про проведення негласної слідчої дії – контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки, як зазначила сторона обвинувачення, не містила будь-яких відомостей, що могли б завдати шкоди національній безпеці України.

Таким чином, якщо розсекречування документів, пов'язаних із провадженням негласної слідчої дії не може завдати шкоди національній безпеці України, то вони повинні бути розсекречені, що надасть можливість суду та стороні захисту оцінити законність проведення даної негласної слідчої дії та зробити висновок про використання протоколу негласної слідчої (розшукової) дії як доказу у кримінальному провадженні.

Цимбаленко Кирило Володимирович
курсант 3 курсу Інституту підготовки
юридичних кадрів для СБУ Національного
університету «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»

ОСОБЛИВОСТІ ДІЇ ОКРЕМИХ НОРМ КПК В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом», антитерористична операція (далі – АТО) представляє собою комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання